Tehy ry
PL 10
00060 TEHY

Asiantuntijalausunto 25.10.2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan
kunta- ja terveysjaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Tehyn asiantuntijalausunto HE 146/2021 vp koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022. Teemana sote-alan työvoimatilanne ja -tarve, nykytilanne sekä tulevaisuuden näkymät, mahdollisuudet ja keinot työvoimapulan vähentämiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimapulan ratkaiseminen vaatii nopeita, vaikuttavia ja systemaattisia toimia. Tehyn näkemyksen mukaan työvoimapulan ratkaisu vaatii seuraavia toimia:

- palkkojen ja työolojen merkittävä parantaminen
- hoitotyön johtamisen resurssien turvaaminen
- koronakorvauksen maksaminen pitkittyneestä ja kuormittavasta koronatilanteesta
- palkkatasa-arvon systemaattinen edistäminen
- työssä kohdatun väkivallan ehkäiseminen
- kliinisen työn urapolkujen luominen ja vakiinnuttaminen
- ulkomailta rekrytoitavien hoitajien tutkintojen tunnustamiseen luotava selkeä toimintamalli

Tehy pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää poikkihallinnollisen ohjelman henkilökunnan saatavuuden turvaamiseksi sekä lyhyellä että pidemmällä aikavälillä. Työvoimapula vaatii tämän ohjelman lisäksi pikaisia toimia, jotta kansalaiset saavat tarvitsemansa palvelut ja hoidon. Myös henkilöstön työssä jaksaminen ja alalla jatkaminen edellyttävät nopeita toimia työvoimapulan helpottamiseksi.

Työvoimapula sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä ikäihmisten palveluissa

Työvoimapula on vaikeutunut vuoden 2021 aikana. Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) syyskuussa julkaiseman ammattibarometrin mukaan sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat ovat työvoimapula-ammattien listalla ensimmäisellä sijalla ja lähihoitajat toisella sijalla. Ylihoitajat ja osastonhoitajat ovat työvoimapula-ammattien listan sijalla 13.

Kevan julkaiseman (6.10.2021) raportin mukaan kunnissa on tällä hetkellä yhteensä 8 288 sairaanhoitajan työvoimavaje. TEM:n toimialaraportin (2021:1) mukaan rekrytointihaasteet sosiaali- ja terveyspalveluissa ovat yleisempiä kuin muilla toimialoilla keskimäärin.

Pitkittyvä koronatilanteen vuoksi teho-osastoille ja koronapotilaita hoitaville osastoille tulee lisätä henkilöstöä. Koronarokotukset, tartunnan jäljitys ja koronatestaus edellyttävät edelleen lisähenkilöstöä, jota ei voida tässä tilanteessa siirtää muihin palveluihin.

Ikäihmisten palvelujen henkilöstöpula heijastuu laajasti myös terveydenhuollon palveluihin. Ensihoito, erikoissairaanhoito ja perusterveydenhuolto kuormittuvat, kun ikäihmisten palvelujen kokonaisuus ei toimi henkilöstöpulan vuoksi.

Ikäihmisten tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon henkilöstömitoituksen nosto 0,7 tasolle 1.4.2023 mennessä edellyttävät vähintään 4 400 mitoitukseen laskettavan työntekijän rekrytointia, joista suurin osa lähihoitajia. THL:n toteuttaman henkilöstömitoitusseurannan (5/2021) mukaan lähi- ja sairaanhoitajien määrää vanhuspalveluissa ei kuitenkaan ole vielä lisätty. Tilanteeseen tulee puuttua viranomaisvalvonnalla, omavalvonta tässä tilanteessa ei riitä.

Kotihoidossa on kuntien arvion mukaan noin 2–5 prosentin henkilöstövaje, eli henkilöstön lisätarve on 291–727 henkilötyövuotta (lähihoitajia ja sairaanhoitajia). Kotihoitoon tarvitaan lisää ammattihenkilöitä myös väestön ikääntymisen myötä.

Työvoimapula ei ratkea koulutustasoa laskemalla – vaan työoloja ja palkkausta kehittämällä
Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimapula ei ratkea koulutustasoa laskemalla. Potilas- ja asiakasturvallisuus vaarantuvat, jos esimerkiksi hoiva-avustajien käyttöä lisätään välittömässä asiakastyössä ikäihmisten palveluissa. Valvovat viranomaiset ovat ratkaisuissaan ja lausunnoissaan nostaneet esille toistuvasti huolen asiakasturvallisuuden vaarantumisesta tilanteissa, joissa työntekijöiden osaaminen ei ole riittävällä tasolla. Ammattihenkilöt kuormittuvat, jos oman työn lisäksi joudutaan ohjaamaan ja valvomaan kouluttamattomia työntekijöitä. Ikäihmisten palvelujen työn vetovoima ammattihenkilöiden ja ammattiaan valitsevien nuorten keskuudessa laskee entisestään, jos koulutustasoa alalla lasketaan.

Mahdollinen tuleva seitsemän päivän hoitotakuu edellyttää henkilöstömäärän lisäämistä ja työnjaon uudistamista tulevissa laaja-alaisissa sosiaali- ja terveyskeskuksissa. Sairaanhoitaja- ja suuhygienisti sekä fysioterapeuttivastaanottoja tulee lisätä. Myös rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaavien sairaanhoitajien vastaanottoja tulee jatkossa olla enemmän. Terveyskeskusten työoloja pitää parantaa, työn vetovoimaa lisätä ja kliinisen työn urapolkuja pitää systemaattisesti kehittää.

Työperäisessä maahanmuutossa on tärkeää noudattaa eettisen rekrytoinnin pelisääntöjä. Tutkintojen tunnistamiseen on saatava pysyvä pätevöitymispolku. Kielitaidon hankkimiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, sillä kielitaito on potilasturvallisuuden toteutumisen edellytys.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa henkilöstö kokee työssään paljon väkivaltaa. Väkivallan ehkäiseminen vaatii systemaattisia toimia. Tehy on esittänyt valtiovallalle valtakunnallista sote-alan työturvallisuushanketta sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön ja oikeusministeriön yhteistyönä. Tavoitteena on kartoittaa sote-alan väkivaltatilanne ja luoda alalle toimintamalli, jolla väkivaltatilanteita voidaan konkreettisesti ennaltaehkäistä.

Millariikka Rytkönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätietoja:
Mervi Flinkman, Työvoimapoliittinen asiantuntija, mervi.flinkman@tehy.fi p. 09-5422 7173.

Tehy